

Kalaçı Caparov

(1948 - 1986)

Kalaçı Caparov, 1948 yılında Narın ili Cumgal ilçesine bağlı Kayırma köyünde doğdu. Liseyi bitirdikten sonra 1971 yılında Kırgız Devlet Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. İlk kitabı "Sözüm Bar, Uruksatpı" (Sözüm Var, Hakkım Var mı?) adıyla 1981 yılında çıktı.

Ondan sonra, "Kadırınız Cam Bolsun (Endişelenmeyin)" (1984), "Kelgen Sözdü Kelin Aytat (Gelen Sözü Gelin Söyler)" (1987) adlı mizah kitapları yayımlandı. K. Caparov 1985 yılında Yazarlar Birliği üyesi oldu. 19 Haziran 1986 tarihinde vefat etti.

Hikaye

SABAK / DERS

"Künümdük ookat, kör-tirlik kimdi kayakka ayd-abayt, arısı Kölmö, berisi Kara-Keçenin koyon catagın koyboy kıdırıp, men körbögön eles tügöndö go" dep bolcogon Döölöt şamal aydap şaarga kelip kaldı. Kölmönü körgödön soñ kökürögün örgö aydap cürgön canı emi üydün töböşün karap kök melciregen imarat menen köçögö tolgon köp kişinin ortosunan özün eptep ölböstün künün körgön bir tirüü pende ekenin sezdi. Özün özgögö, özgönü özünö salıştırdı. Cadagalsa tamanına saman cabışpay, baskanda kün çağılğan bötön eldi baykap turup, ter cıttana baştagan özünün ayagın estedi. "Arıktağı suudan demeyde attamak izdep öydötömön çabagandap kalabız, anan buttu çaykap alganga çamabız cetpeyt" - dep kupuya tildendi. Aylına aylanıp çaap barıp Kara-Suunun közdön dalda cerine şaşpay şaşşınıp cuunup alıp, kayra şaarga kaytkısı keldi. Uyaldı. Anan arkasınan izdep kelgen inisin tabardan murun meymankanadan orun alıp koyunu çeçti.

Aylında Kökö degen koşuna bol oturgan. Kolhoz-dun esepçisisip sarı izine çöp salıp takımdap kuup cürüp on kündö birden akça cazdırıp alıp, anan "bölömdün bölösü meni bötönçö sağındı go" dep sanaası çıdabay üç ayda eki ıret col tosüp şaarga cönöp kalçu. Bötönçö sagıngan bölösü on cılda bir basıp kelip Kökönün önün körüp, atın suragan can attuunun cadında cok, cakın tuugandın biröösü ele sagınsa cetişet dep oyloyt go kebetesi.

Oşol Kökösü şaarga kattagan sayın zar kakşaçu. "Aylanayın, beti kurusun, meymankanadan orun algandan körö erigen korgoşunga cğz çayıganıñ abzel, kezmet degende kereli-keçke ısıktı akıyıp, a körök arıktın kırım cazdanıp uktaganıñ alda kaçça öydö!"

"Ak şeysebiñden bezip şaarga bargandagı tünöçü ceriñ arıktın kırıp?" - dep cakşı sanaalaştarı küyüp-bışsa Kökö kötörülüp: - İçifer açışpasın, kadırınar can bolsun. Kökö arıkka arki düynögö aylasızdan sapar çeger künü bir catpasa, aga deyre... Biz degen nöömötsüz kirebiz ey, bes oçiret!"

Antse canındagı ogo beter tañdayı şıkıldap: - Bes oçiret kirgendey ele siñirgen emgegiñdi dele eç kim körö elek eken, erte barbay, keç kelbey eptep can bağıştın aylası. Anan kaysı atagıña alasıñ el cünün cegen şaardan? Antse Kökö közün süzüp barmak-söömöyün canıp: "Ey kurbum, küç akçada! Onduk kızıl akçada!

"Günlük uğraş, kahrolası yaşam kavgası, kimi nerelere sürmez ki. Ötesi Kölmö, berisi Kara-Keçe'nin en ücra köşeleri bile dolaşıp benim görmediğim yer kalmadı" diye düşünen Döölöt, rüzgâr gibi şehre geliverdi. Kölmö'yü gördükten sonra göğsünü her zaman yükseltilen yapı ile sokağa dolmuş insanların arasından kendisini çok hakir bir insan olduğunu hissetti. Kendini başkalarına, başkalarını da kendisiyle karşılaştırdı. Yeri gelince tabanına saman yapışmayan, yürüdüğünde şimşekler çakan diğer insanları fark edince, ter kokmaya başlayan kendi ayaklarını hatırladı. " Sözde arktaki sudan geçmek için aşağı yukarı koştururuz, ama ayaklarımızı yıkamaya mecalimiz olmaz" diye içinden söylenirdi. Köyüne bir çırpıda koşarak gitmek, orada Kara-Su'ya yönelip gözden irak bir yerde uzun uzadıya yüzmek, yıkanmak ve yeniden şehre dönmek geçti içinden. Utandı. Sonra arkasından bulmaya geldiği kardeşini bulmadan önce misafirhaneden yer ayırmaya karar verdi.

Köyünde Kökö adlı bir komşusu vardı. Kolhozun muhasebecisinin peşinden hiç ayrılmayıp on günde bir para alır sonra "teyze oğlunun teyze oğlu beni çok özledi sanırım" diye dayanamaz, üç ayda iki kez şehre gitmek için yola koyulurdu. Kendisini çok özleyen o teyze oğlu ise on yılda bir kez bile olsun gelip Kökön'ü ziyaret ettiği, adımı sorduğu hiç olmamıştı ve kimse de böyle bir şey hatırlamıyordu. Akrabalardan biri özlemişse bu yeter diye düşünür bir hali vardı.

İşte bu Kökö'sü şehre her gittiğinde sızlanırdı. "Kurban olayım, lanet olsun, misafirhaneden yer almaktansa erimiş kurşunda yüzmek daha iyi. Sıra gelene kadar sabahtan akşama kadar sıcakta bekliyorsun. Bunun yerine derenin kenarına yaslanıp uyumak bin kat daha iyi!"

"Beyaz çarşafından bezip şehre gidince geceleyeceğin yer dere kenarı mı?" diye samimi arkadaşları sızlanınca, Kökö kabarıp: "Hiç üzülmeysin, kadriniz can olsun. Kökö dere kenarına öbür dünyaya gideceği zaman belki yatar, o zamana kadar... Biz sırasız gireriz hey, bes oçiret! "

Böyle deyince yanındaki daha da hırslanarak; "Bes oçirit girecek kadar halk için harcadığın emeğini daha kimse görmedi. Erken gitmeden, geç gelmeden geçinme derdi. Peki, hangi şanına alıyorsun halkın etini yiyen şehirden?". Böyle deyince Kökö gözlerini büzerek, parmaklarını yayarak: " Ey dostum, güç parada! Onluk

Dokumnetiñdi adep akçan betine salıp, kzödü şoykonduu kısıp, başıñdı iykep koysoñ - sizdik dayar, 456-nomer, cakşı catıp, cay turuñuz dep kaşın serpip kala beret kara köz biykeçter.

Munu aytkan sayın kökönün oozu tolup, özünün közünö özü akırkı köynögün aldınan çıkkan adamga karmatkan Atanday coomart körünüp küpüldöp kalçu, Döölöt dalay ukkan.

Oşol oyuna keldi okşoyt. Meymankananın kire beşinde cıgaç tosmogo cakındar menen adep közünö kemre kaş, surma köz ayaldın kol kazanday dañkaygan casalmaçaçı urundu, kadik neme daroo aksar toonun kıl çokusun caylap-kıştagan asıl tukum kara topozdun boor cünün taanıdı. "Kayran topoz, - dep keyindi içinen. - Kayran gana kara topoz. Şaardın oysokesinin casalma çaçınacünün arañ caragan soñ, aram ölgön ekensiñ asıl topoz. Ehh". Anan nöömötü ceter menen topozdu unutup, kübölük katına capcañı kızıl onduktu çaşırda da, "Terezenin teşiginen ayaldın koluna karmattı. "Buyursa iştin carımı büttü" - dep içinen külüñdödü, ayal calt karar menen oñ közün sırduu kısıp kpydu. Sol kaşı serpidi antse, deginkisi, cıyırma cıl murun çak tüştö uykanaga çaşınıp, üydögü mölmömlü, anda möltürögön kızı kezi, azırkıday tırışıp-bırışıp kalıptırıbı, terezeden başın kılıtsa cantalaşıp közün kıskan "çıkpaysiñbi" dep, andan beri bala-bakıra, mal-can menen karmalaşıp cürüp, çını, unutup da kalıptır, kirpik-kaşı katıp.

Orun berçü ayal anı tikiree karap: - Sizge?

"Körböy kaldıby?" - şekidi Döölöt. - Atanı tügöngür ay-ya, cakşı ele kıskanday bolbodum bele". Ayal aga tigilgende Döölöt bul saam Kökönün körsötüp bergenin tuurap, başın kiçinekey teşikçege kirgize takap, kolunan kelişinçe şoykomduu, sırduu kiluuga arekettenip emi sol közün kıstı. Cumgan boydon ayaldı bir az kütö turganga niyettendi ele, birook oñ közü açışıp, birtikeden soñ koşo cumula baştaganın sezip ekönü teñ bardan açtı, "buyur-sa kördü okşoyt, köçögö catpasmin" dep süyündü kökürögü.

- Sizge emne kerek?

Kara topozdun ubalına kalgan ayaldan kapıstan bul suroonu ukkanda Döölöt örnöküy tüşüp, can dalbasa kılıp, eñkeye berip emi közün dağı kisaarda, artınan biröo ikıstatıp:

- Siz emne, dülöysüzbü, ce duduksuzbu?

- Sokurmun! - dep betten aldı Döölöt. - Körböy turasıñbi közüm çok ekenin.

Anısı pastek boylu türü çabal neme eken, karmaşa ketse aldıra koybosun sezip Döölöt emi oñurañdap kirdi:

- Ey bekerpoz, sen menin emne iş kılıp catkanımdı bilbeysiñbi? Mina bul olturgan suluu kelinçek menen süylöşüp catkanımdı körbödüñbü? Toskool kılbağın, bolbosobu... Bolbosobu... Şaarda calgız sen tursañ da. Narıraak tur, çöntögümö cabışpay.

- Grajdanin, sizge emne kerek ekenin aytasızbı akırı, cokpu?

kızıl parada! Belgelerinin ilk sayfasına koyup gözünü oynatarak kısararak başını salladın mı; sizinki hazır, 456. numaralı oda, iyice dinlenmiş olarak kalkın diye kaşlarını oynatırlar kara gözlü dilberler".

Bunu söyledikçe Kökö'ün ağızı dolar, gözüne en son gömleğinin altından çıkan ve adamın eline tutuşturan mert Atantay görünür, kendi kendiyile uğraşırda. Döölöt birçok kez duymuştu.

Bunları hatırlamışa benziyordu. Misafirhanenin girişindeki kabul yerine yaklaşır yaklaşmaz ilk önce germe kaşlı, sürmeli kadının kazan gibi kocaman bir şekil verilmiş saçları gözüne çarptı. Şüpheli şey hemen yüksek dağların zirvesini yazdır kıştır yurt edinen safkan Tibet Öküzünün tüylerini tanıdı. "Zavallı Tibet Öküzü" diye üzüldü içinden. "Zavallı siyah öküz. Şehrin süslü kızlarının peruğuna anca yaradıktan sonra, haram ölmüşsün demektir asil öküz aha." Sonra sırası gelince öküzü aklından çıkarıp, doğum kâğıdının arasına yepyeni onluğu koydu ve pencere deliğinden kadının eline tutuşturdu. "Aksilik olmazsa işin yarısı bitti" diye içinden geçirdi. Kadın aniden bakar bakmaz, sağ gözünü kırptı. Sol kaşı oynadı. Bunu yapınca, aklına yirmi yıl önce, tam öğle vakti ahırda gizlenip evdeki yıldızı - o zaman genç kızdı, şimdiki gibi yüzünde kırışıkları da yoktu - pencereden başını çıkarınca can havliyle göz kırparak "çıkımayacak mısın?" demiş, ondan sonra çoluk-çocuk, hayvanlarla uğraşmaktan, gerçekten unutmuştu, kirpikleri, kaşları sanki katılaştı.

Yer (oda) veren kadın dik dik baktı; "Size?"

"Görmedi sanırım" diye şüphelendi Döölöt; "Devesi tükenesi ah, iyice de sıkıştırmış gibi olduydum". Kadın ona dikkatle bakınca, Döölöt bu sefer Kökö'nün gösterdiğini taklit ederek, başını biraz eğip, cam deliğine dayayarak, elinden geldiği kadar şuh, gizemli olmasına dikkat ederek sol gözünü kırptı. Gözünü kırptığı halde kadını biraz bekleyemeye niyetlendiyse de sağ gözü açılıp, birazdan sonra sol gözüyle birlikte kapanmaya başladığını hissedince, ikisini de açtı. "Sanırım gördü, sokakta kalmam umarım" diye sevindi.

- Ne istiyorsunuz?

Siyah öküzün vebaline kalmış kadından aniden bu soruyu duyunca Döölöt heyecanlandı, telaşla eğilerek tam göz kırpacakken, arkasından biri sıkıştırarak;

- Sağır mısın yoksa dilsiz mi?

- Körüm! - dedi karşısına dikilerek Döölöt. - Görmüyor musun gözümün olmadığını?

Karşısındaki tıknaz boylu, zayıf biriydi. Eğer kavga tutuşursa, kaybetmeyeceğini hisseden Döölöt daha da hidetlenerek;

- Hey bedavacı, sen benim ne işle uğraştığımı biliyor musun? Şu oturan güzel hanımefendi ile konuştuğumu görmüyor musun? Engel olma, yoksa... Yoksa... Şehirde bir tek sen olsan da. Biraz ötede dur, cebime yapışmadan.

- Vatandaş, ne istediğinizi söyleyecek misiniz yoksa söylemeyecek misiniz?

Döölöt orun berçü ayaldın karegine kadala karap. - Albette, aytam.

Anan oñ közün kıstı. Şaytan basıp dağı körböy kalbagay ele dep küdük oylop:

- Ee, maga... maga meymankana, orun...

Oozun cıyıp alar menen emi sol közün eki iret irmedi.

Ayal mostoyup: - Kança?

İş oñunda bolorun tuyup Döölöt içinen katuu kımıldadı. Artındağı kodoygo baykatpastan araketin kılıp dalısın salıp şıbrırap:

- On.

- Kança?

- On... Eee... Azırınça. Kiyinçereek kerek bolso dağı...

Şaşkan canı alakanın cayıp on mancasın birdey körsöttü ele ayal caydañdap külüp:

- Özüñüzgö elebi?

- Ooba, calgız özümö.

Oñ söömöyü menen alıstan saygılap, anın aldındağı kübölük katın körgözdü.

- Emne, uuluñuz üylöndübü?

- Cok, kokuy - dep Döölöt katuu çoçudu. - Kaçan üylöüptür? Mektepti bütö elek catıp ayal alsa moynun sındırbaymbı madıra baştın.

- On orundu emne kılāsız anan?

Döölötün közü emi açıldı okşoyt:

- On orundu başıma urambi, keregi cok, - dep kürsünüp aldı: - Men başkanı ayttım ele, keçiresiz, akçanı... Kızıl onduktu.

Döölöt karbalastap oyun aytıp bütökönçö ayal cartı barak kagazdı cazıp olturup anın koluna karmattı da:

- Mınakey anda calgız başıñızga bolso, 456-nomer, törtünçü kabat eki küngö...

Döölöt kübölük katın birdey buradap kezektep eptep suuruldu da, aça salganda kızıl onduk akçasın körö koyup dağı çoçup ketti:

- Aa... Akçanı, - dep kıykırdı eki mancasına kıstara bulgalap.

- Keteerde tölöysüz meymankanaga.

- Coo al emes, başkaça akçanı, özümdün akçanı... Sizge...

- Özüñüzdün akçanı, - dedi ayal ordunan öydö bolup: - Kürmönüzdün içki çöntögü barbı?

- Bar.

Şaşıp kalgan Döölöt karbalastap kürmösünün eki öñürün açıp çöntöktörün körsötö berdi: - Mına!

- Mına bolso, oşol eki çöntöktün birine salıp koyuñuz. Tüşürüp salbañız. Etiyat boluñuz, antpeseñiz sizge uborşıtsa cetişpeyt, taştandı kagazdı tazalaganga da kişi kerek. Cakşı catıñız emese. Kayır.

Orun berçü ayal orun bergen soñ üñülüp kayra öz işine kirişti.

Dököm şaardan ayılga kaytar zaman az cerden aldaganı üçün Kökönü muuntup sala cazdagan dep ayıñ kılıp cürüşöt.

Döölöt oda verecek kadının gözbebeklerine bakarak; - Elbette söyleyeceğim.

Sonra sağ gözünü kırptı. Umarım bu sefer de görmemezlik etmez diyerek;

- Şey... Bana misafırhane, yer...

Ağzını kapatır kapatmaz sol gözünü iki kez kırptı.

Kadın somurtarak: "Kaç?"

İşin artık yolunda gittiğini anlayan Döölöt'in içi içine sığmadı. Arkasında dikilip duran adama fark ettirmemeye çalışarak, omzunu kapatarak, fısıldadı;

- On.

- Ne kadar?

- On... Şey, şimdilik. Sonra gerekirse yine...

Şaşkın halde avuçlarını yayararak, on parmağının tümünü gösterince kadın neşeyle gülerek:

- Sadece kendiniz için mi?

- Evet, sadece kendime.

İşaret parmağı ile uzaktan işaret ederek, onun önündeki doğum kâğıdını gösterdi.

- Neden? Yoksa oğlunuz mu evleniyor?

- Hayır, aman, diyen Döölöt fena halde ürktü. - Ne zaman evlenmiş? Daha okulu bitirmeden evlenirse, boyunu kırmaz mıyım ahmağın!

- On tane odayı ne yapacaksınız o zaman?

Döölöt'ün gözü şimdi açılmış gibiydi:

- On odayı ne yapacağım ben? Lazım değil, diye söylendi. - Ben başka şeyi söylemişim, özür dilerim, parayı... Kızıl onluğü.

Döölöt eveleyip geveleyip söyleyeceklerini söyleyene kadar kadın, yarım sayfalık kâğıdı yazdı ve O'nun eline tutuşturdu ve

- İşte, tek başınıysanız 456 numara, dördüncü kat, iki günlüğüne...

Döölöt doğum kâğıdını buruşturarak aldı ve sıradan zar zor sıyrılarak çıktı. Doğum kâğıdını açtığında kızıl onluk parasını görür görmez şaşkınlıkla;

- Aa... Parayı... Diyerek bağırdı, iki parmağının arasına sıkıştırarak salladı.

- Gideceğiniz zaman ödeyeceksiniz misafırhaneye.

- Yoo o değil, başkaca parayı, kendi paramı... Size...

- Kendi paranızı - dedi kadın yerinden doğrularak; - Ceketinizin iç cebi var mı?

- Var.

Şaşkın bir vaziyetteki Döölöt aceleyle ceketinin önünü açarak ceplerini gösterdi; "İşte".

- İşte ise, bu iki cebin birine koyunuz. Düşürmeyiniz. Dikkatli olunuz, yoksa bizde temizlikçi yetiştiriyor, atık kâğıdı temizlemeye de adam lazım. İyi uykular, hoşçakalın.

Oda veren kadın odayı verdikten sonra tekrar kendi işine döndü.

Dököm şehirden köye döner dönmez, az daha kendini rezil olacağı için Kököt'ü boğmaya kalkıştığını bilmeyen yok gibi.